

Muisseluksie entisestä Lytänkylästä

Nykyjäh Lytän eläjästä olen elossa vain mie, Anni ja elän Uhtualla. Tietysti lytäläisien lapsie ta lapsenlapsie on elossa, ka hyö ei ole synnytty Lytässä. Hyö on levitty piti muajilmua eikä tiijetä mitänä omasta kylästä. Sentäh kerron vähän siitä, mitä hyvin muissan ta mitä oli miun elyässä sielä.

Lytä oli yksi Akonlahen kyläryhmistä. Se oli pieni kylä Lyttärven niemellä. Miun elyässä siellä oli vain nellä taluo. Kaikki eläjät olit sukunimeltäh Melentjevijä (sanottih samoin Omenaisiksi).

Lytän talot ta silloset eläjät:

I Ontropan talo. Otoppa, hänen akka Palaka ta lapset Man'u, Olga, Mikko, Iro, Iivana (Ipi), Huotari, Miina ta Anni.

II Mikkisen Miihkalin talo. Elettih Nasto ta hänen ukko Prohora (oli tullun Nokeuksesta).

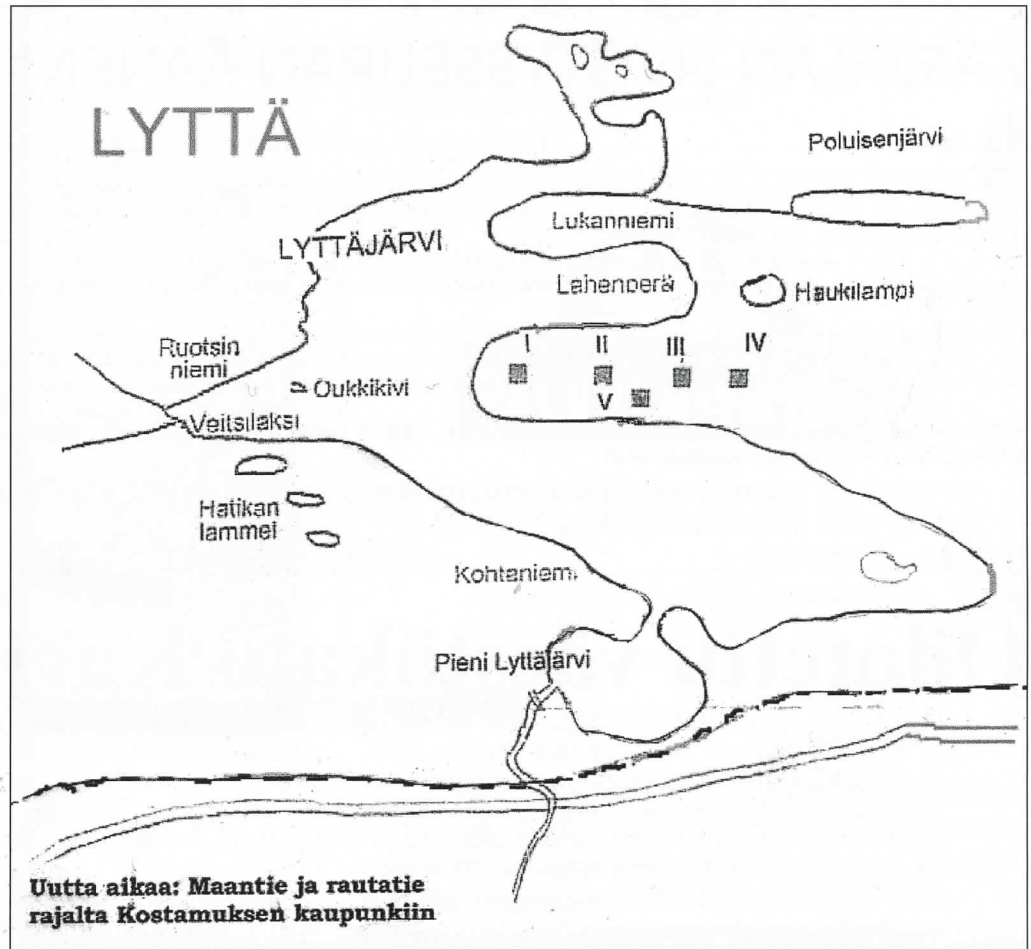
III Konaskan Vasselein talo. Vasselei ta akka Iro. Sannoma häntä puapoksi, kun otti vastah kaikki Lytässä syntynöt lapset. Omie lapsie Irolla ei ollu. Hänen kera eletti ottotyttö Matro, Jukka, kotivävy Jehrimänvuorasta ta heijän lapset Joukenie, Niina, Iro, Vasselei ta Anni.

IV Ievan Ortjon talo. Elettih Ortjo, hänen akka Tuarie ta lapset Katt'i, Matti, Man'u, Riiko, Vasselei, Anni, Outi ta Iivana. (Viijes talo on tullut myöhemmin)

Ortjon vanha talo oli ollun siämehlämpiejä. Myö nuoremmat lapset näkimä vain sen tilua. Ensimmäiset lapset oli synnytty siinä. Uusi talo rakenneti 1910-luvulla. Sen rakenti Ortjo omin käsin ta perhen voimin. Nyt vasta alamme ymmärtyä, miten äijän siinä oli ruattu työtä ta miten hyvä siinä oli perehellä elyä ta taloutta pityä.

Valkie ta mussa aitta

Valkieassa aitassa pietti

maituo, voita, rahkua. Mustassa aitassa ei ollun ikkunoja. Sielä säilyteti valosta suojeletavua kalua, sientä ta muuta semmoista.

Ulkoaitassa säilyteti omalla pellolla kasvatetuja osrua, ruista, samoin jauhuo, marjuoa, sientä ta kaikkie talven varussuksie.

Kornitšan, valkien ta mussan aitan piällä oli avaruus; sitä sanoma vuisakaksi (vintti). Sielä oli aina väliaikaisesti tarpehettomie esineitä, kuivassa riputti kylyvassat ta muuta semmoista.

Suuren elinpiirtin alla oli karsina. Se oli korkie, voit kävellä suorana. Karsinassa oli jauhinkivi: jauhotti käsin jyvienjauhoksi sekä osrua ryyniksi. Säilyteti pihakuopasta tuotuja potakkua ta nakrista.

Sarajalla, tallitanhuon ylisillä, säilyteti lehtikerppuja ta heinyä. Sielä oli makupuini, suuri puini amme. Siih pantih potakanvarsie, nakrejen nuattija ta mitä lie-

nöy vielä. Siitä tuli niin kuin myöhemmin kuulima painorehuo lehmille mavuksi.

Sarajalla oli huumhari, missä survotti lehmillä pätäjälävyjä kalanruotien kera. Näikävuosina survotti pätäjä itšelleki syötäväksi. Sitä sevoteti jauhon kera ta paisseti leipyä.

Heinälato oli hirsini, harva ta lisäksi kannattimet, heinä säilyis kuivana ta hyvänä. Huas'oissa kuivateti lehtikerppuja ta syksylä lytchie ennen puimista.

Rantalato oli järven rannalla (siitä kai nimenki sai). Kun ensin elukkojen nahkat livoteti järvessä, siitä ne parkitti suurissa ammehisä tässä lavossa. Oli siellä monta muutaki piettävyä.

Kyly oli siämehlämpiejä. Vettä kuumenneti kuumilla kivilöillä. Ensin kivet lämmiteti kiukuassa, a siitä ne lasetti vesikorvoih ta niin vesi lämpisi. pesyvytti soipusista puualtahista. Myöhemmin suati toisen-

moisie asteita. Vassat luajiti rauvuskoivusta.

Suuren pertin paissinkiu-kuan piällä oli kiukuanselkä. Sielä oli aina kokoleviellä kuivumassa päreitä. Pärettä tarvitti ei yksistäh viritykseksi, ka enimmäkseh tanhuolla, liävässä, kylyssäta muuvalla valoksi. Oli öljylamppuja, ka, niitä ei ollun joka nurkassa ta piti siästyö öljyö.

Kivikkomua kysy ruatoa

Elinpaikka oli Lytässä kivikkömuata. Piti ruatoa työtä, käytyä eri keinoja mieli suaha raivata pellot. Murretuista kivistä nossetti kivaiotoja. Heinyä niitetti jokirannoilta, kosteilta alan-konurmiloilta ta soilta. Lampahilla ta lehmillä leikatti lehtikerppuja ta riivitti lehtie; se oli enimmäkseh lapsien ruattava.

Kaikki ruatti omin käsin: rakennukset, työkalut,

huonekalut, astiet, venehet, rejet, heinätsunat, pikkutsunat, sukset ta äijän muuta.

Järvi syötti rahvahat

Kasvatettih liinua, muokattih, luajittih lankua ta kuvottih rysyä. Verkkuo kuvottih kauppalankoista. Niillä pyyvettih kalua omasta Lytänjärvestä. Kalassus oli hyvä elinkeino. Kevyällä kuvun aikah suatua kaloja suolattih talveksi ta kuivattih. Kesällä kalua sai onkella, verkolla, uisteimella. Sykysyllä vejettih nuottua, talvella, konsa jää oli vielä hienempi ta lunta vähemmin, verkkoilla pyyvettih siikua jään alta. Järvi oli kalasa: ahventa, haukie, siikoa, matikkua, särkie. - Kun emäntä alko taputtaa kalakukon kuorta, niin lapset vejettih rannasta siih kalua.

Järven poikki puoleh toiseh kilpua ehätimmä, suotoma kulkijie venehellä Akonlahteh tai Vuokinsalmeh. Piti vain karjuo Heponiemestä: "Tuokuo veneh"! Lisäksi metsästettiin.

Metssällä käytiin pyssyn (haulikon) ta koiran kera. Turkiselukoista oravua pyyvettih myötäväksi. Pyitä, metssäkanoja pyyvysseltih ansoilla.

Kemih suate heposilla

Kesäksi koko kylän heposet vietih Perkkivönlahen ympäri Heponiemeh ta uittetih Heposalmen poikki Kohtaniemeh. Sielä alko niijen kesälaitumet. Sykysyllä heposie etšittih kotih. Lehmät ta lampahat käytih metssäh ilman paimenta ta yöksi tullih kotih. Metssä oli luajittu sortoaite, jotta elukat ei mäntäis liijan loitos.

Lampahie ta härkie piettih lihaksi, lampahista suatih vielä i villua, mi muokattih omin käsin. Siivattojen parkituista nahkoista ommeltih koissa ja jalattšija. A kesällä metssä kavellessä oltih virsut. Meilä niitä sanottih lötöksi. Ne oltih oikein yksinkertaset ta pehmiet. Myö lapsena ollessa juoksenteli ma avojaloin omilla pihoil-la ta metssä.

Ennein 1920-lukua ta vielä jälesti käytih Kemih asti heposilla, vietih torilla voita ta mitä kellä oli. A vastah osettih suolua, tsäijjö, tulitikkuja, paloöljyö ta jauhuo. Myöhemmin näitä tavaroja oli paikallisissa kauppoissa.

Talvisovan jälkeh vakituise eläjie Lytässäei enyä ollun. Alettih hävittyä pieniä rajakyljia. Akonlaksi hävitettih kokonaan 1958 vuotena.

Myö nuoremmat lapset saima käyvä kouluo Akonlahessa. Voipi sanua, jotta meillä koissa kaikin suatetih lukie ta kirjuttua, vaikka ei oltu käyty kouluo. Meijän osalta vielä uusi hyvä koulu rakennettih 1935. Siinä sai piättyä seitsemän luokua ta jatkua ken missä kykeni, eniten Uhtuossa.

Elämä muuttu. Alko muatalouven kollektivisoini 1930-31 vuosina. Meijän pere niise liittu yhteiseh talouteh ta myö jatkoma ankarua työtä nyt vain yhteiseksi hyväksi. Tuatto luati rekijä, venehie ta kaikenmoisie taloustarvikkehie.

Meijänki tuatto vietih

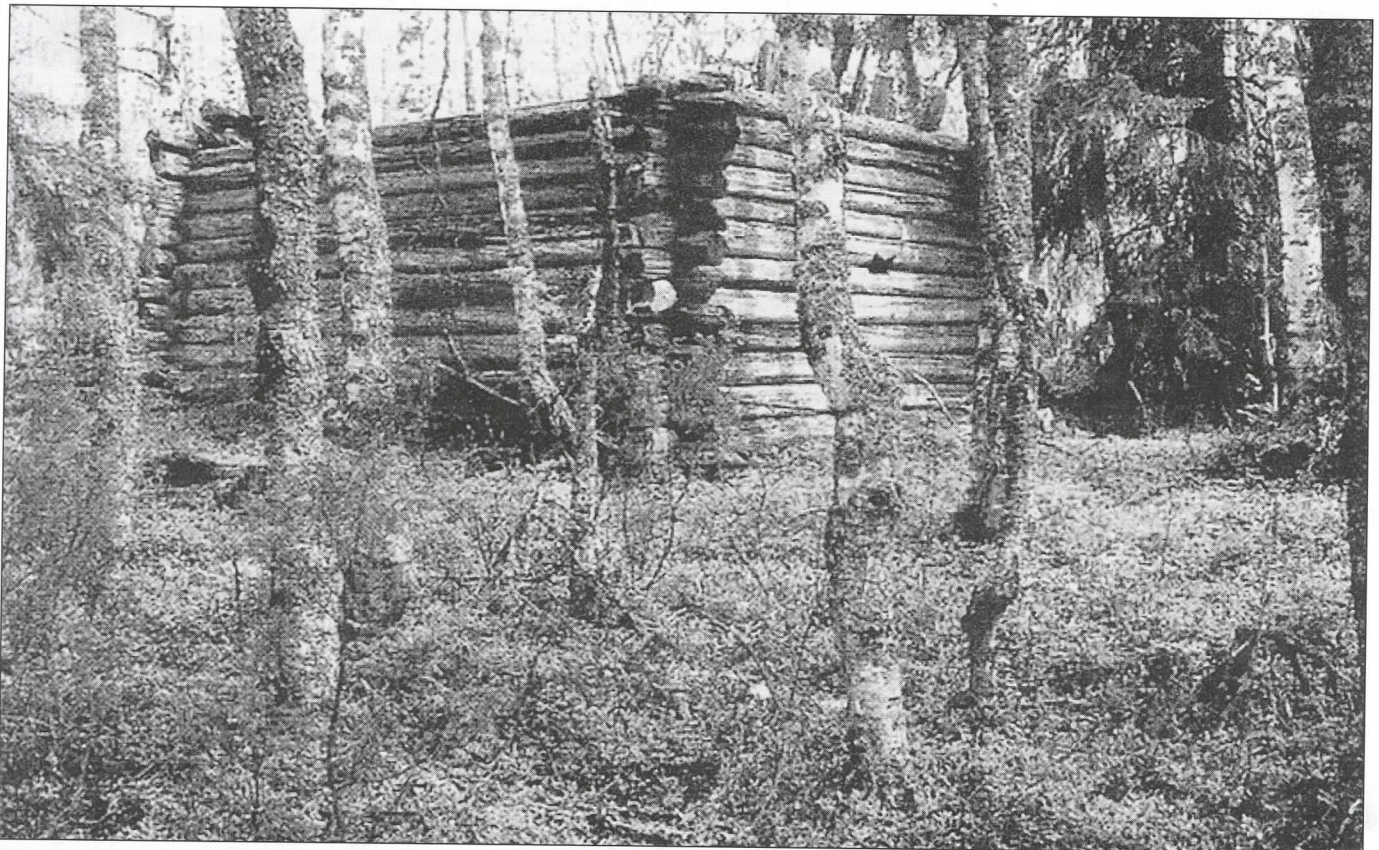
Ka sitten alettih katuo miehet kylästä, siinä luvussa meijänkin tuatto vankittih syyttömästi. Tuatto ei kestä ta kohta kuoli vankilassa. Myöhemmin saima paperit hänen rehablisoinnista; hänellä ei voinun olla mitänä syytä vankintah. Semmoini oli aika ...

Muamalla jäi meitä kolme alaikäistä. Kyllä se kysy voimie ta kokemusta. Muamo koetti olla rauhallisena ta ruato kaikki työt kotitalouvesa. Hyvä, jotta vanhin veli Riiko huolehti kaikesta samoin kun ni tuatto aikoinah.

Talvisovan jälkeh pereh kokonaan hajoutu: ken mäni opastumah, ken tienestih. Siirtymä elämäh Akonlahteh. Lytässä ei enyä annettu elyä.

Nyt pietäh Petrun päiväjä Tulliniemellä Akonlahessa ta muissellah elämyä Kiitehenjärven rannan eri kyläryhmissä.

ANNI IVANOVA
(Vienan Karjala
nrot 15,17/2003)

Lytän rakennukset ovat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta lahonneet tai joutuneet kalamiesten nuotioihin. Puut kasvavat ja luonto ottaa omansa takaisin. (kuva: Risto Juvonen).